

Wojciech CHUDY

CIEKAWOŚĆ

Wrzesień, nowy rok nauki, wiąże się ze spotęgowanym uczuciem ciekawości. Może nie zawsze chodzi przy tym o ciekawość wiedzy. Tu nie mam złudzeń. Synek mojego znajomego co prawda przez chwilę wprawił mnie w osłupienie mówiąc przy końcu sierpnia tego roku, że bardzo chce iść do szkoły, ale zaraz dodał: „Nie mogę się już doczekać kolegów”. Cóż, ciekawość ludzi jest także uczuciem wartościowym. To jeden z najbardziej podstawowych motorów życia człowieka.

Ta siła w człowieku, która pobudza go do szukania i odkrywania ciągle czegoś nowego. Poznania, rozwiązań technicznych, krajów, ludzi czy po prostu doznań. Dziecko, odkąd kontaktuje, już jest ciekawe świata. Gdy zacznie składać słowa, kończy je przeważnie pytajnikiem. „Po co to?” „Na co?” „Dlaczego?” „Do czego to?” Potok ciekawości. Nie na darmo nazywa się ten okres w życiu człowieka wiekiem najbardziej „f i l o z o f i c z n y m”. Potem pytań jest coraz mniej (nie wypada), ale ciekawość zostaje.

Jednak mówi się też o niej, że jest „pierwszym stopniem do piekła”.

Ciekawość stoi u podstaw nauki i filozofii. Ten sam motyw, ta sama głęboka inspiracja spowodowała odkrycie prawa Archimedesesa, praw Newtona, Einsteina i Hubble’a. To samo „wścibstwo” co do miejsca i sensu naszego bycia w świecie („Skąd przyszedłem?”, „Gdzie jestem?”, „Dokąd zdążam?”) zrodziło różne systemy filozoficzne. W miarę rozwoju nauk potężniała ciekawość ludzka. To ona ostatecznie doprowadziła do rewolucji naukowo-technicznej XX wieku. Ale to ona również każe zaglądać sąsiadce do garnka i kieruje wieczorem wzrok przygodnego przechodnia ku nie zasłoniętym oknom mieszkań.

Na czym więc polega mechanizm ciekawości?

Przede wszystkim na j e d n o ś c i człowieka ze światem. Cały świat i wszyscy ludzie stanowią naturalne środowisko każdego człowieka. Wszystko, co istnieje, jest mu bliskie. Metafizycznie bliskie – powie filozof. A to, co bliskie, musi być poznane, chciałoby się, by było odkryte, odsłonięte we wszystkich wymiarach. Wystarczy, że jest, że istnieje a już zaciekawia. Edmund Hillary, słynny pierwszy zdobywca Mount Everestu (1953 r.), na pytanie, dlaczego właściwie zdobywa te wszystkie szczyty, odpowiedział: „Idę tam, bo on tam stoi”. W zaspokojeniu ciekawości jest coś pierwotnego. Thomas Harris, pisarz dobrze znający psychoanalizę, napisał: „Rozwiązanie problemu jest niczym udane polowanie; daje dziką radość, radość, do której jesteśmy zrodzeni”.

Cieszymy się posiadaniem wiedzy i urządzeniami, które ułatwiają nam życie. Korzystamy z dobrodziejstw tego, że kogoś paliła ciekawość, że nie mógł spać po nocach. Prąd elektryczny, samochód – kto wie, ile „duszy” Jamesa Maxwella i Gottlieba Daimlera zżarła ciekawość, nim doszli do jej zaspokojenia, do swoich odkryć i wynalazków.

Zasadniczo ciekawość ludzką oceniamy pozytywnie. Wiemy, że poszerza wiedzę i może prowadzić do wynalazków, pożytecznych odkryć, a także do poczucia satysfakcji. Jednak znamy także ciemne strony ciekawości. Istnieją pojęcia „przesadnej” lub „niezdrowej ciekawości”. Na przykład w nauce: badania nad nową ludobójczą bronią. Eksperymenty genetyczne posługujące się istotą

ludzką jako „materiałem badawczym”. Ciekawość dziennikarska gwałcąca prywatność. Ciekawość doznań i przeżyć, coraz to nowych i nowych, prowadząca do odrzucenia wszelkich norm, które by takiemu zaspokajaniu ciekawości stały na przeszkodzie – „...Pierwszy stopień do piekła”.

A więc **g r a n i c a!** Trzeba w pewnych sytuacjach powiedzieć: „Stop!” Wyłączyć ciekawość, gdy może okazać się szkodliwa: dla człowieka, dla jego życia, zdrowia lub intymności. Wyłączyć ciekawość, gdy może ona szkodzić naszej ziemi, systemowi wartości i obyczajom. Wyłączyć ciekawość, gdy stoi się – można to niekiedy wyczuć – nie przed zagadką, lecz przed **t a j e m n i c ą**.

I tutaj pojawia się miejsce na cytaty z dziewczęcego pamiętnika. Zagięty róg kartki, kuszący kolorowym ornamentem. Odgina się go powoli i ostrożnie, jak gdyby miało stamtąd coś wyfrunąć. A tam po prostu dość koślawym pismem napisano czarnymi literami: „Kto ciekawy, niech wsadzi nos do kawy”.